

پالسترینا و مس رنسانس

بهمن مه آبادی

در طول قرن شانزدهم، آهنگسازان ایتالیایی مانند موزیسین‌های فلاندری هم‌چون ژوسکن دوپره^۱ به برتری قابل توجهی دست یافتند. یکی از مهمترین پیشکسوتان و هنرمندان نامی رنسانس ایتالیا جووانی پی‌یرلوئیجی دا پالسترینا^۲ متولد حدود سال ۱۵۲۵ در شهر پالسترینای ایتالیا بود. پالسترینا صمیمانه به موسیقی مذهبی کلیسای کاتولیک خدمت کرد و با آفرینش آثار برجسته، هنر خود را ماندگار ساخت. زندگی او در رُم سپری شد. جایی که وی مهم‌ترین مناصب مذهبی را در

جووانی پی‌یرلوئیجی دا پالسترینا

اختیار داشت که می‌توان رهبری گروه موسیقی

کلیسای سنت پی‌یترو^۳ را نام برد. موسیقی پالسترینا شامل یک‌صد و چهار مس و چهارصد و پنجاه اثر مذهبی دیگر است که با توجه به گرایش ضد اصلاحات موسیقی مذهبی آن دوران، می‌توان درک بهتری را از آن ارائه داد. در طی اولین سال‌های ۱۵۰۰، کلیسای کاتولیک درگیر دوگرایی و استفسار از سوی گروه پروتستان‌ها بود؛ با این حال جستجوی بی‌امان از طرف کلیسای کاتولیک برای به قاعده درآوردن و تصحیح کردن اشتباهات و جلوگیری

^۱ Josquin des Prez

^۲ Giovanni Pierluigi da Palestrina

^۳ St. Peter

شهر پالسترینا

ژوسکن دوپره

دزی دریوس اراسموس

از سوء استفاده به انجام می‌رسید و عزم جزمی برای ایستادگی در مقابل کارهای غیرقانونی و سهل‌انگاری در اصول اولیه و اساسی تشکل دینی و گرایش به پروتستانیزم به چشم می‌خورد. این حرکت تا آن حد سنجیده و با قدرت پیش می‌رفت که می‌توانست معترضین را مطیع ساخته و مخالفت را به حداقل برساند. چنین اقداماتی از زمان آغاز اعتراض به چشم می‌خورد که اصل نیرومندسازی دوبارهٔ کلیسای کاتولیک در جهت بنیان و هدایت انجمن‌های عیسوی سال‌های حدود ۱۵۴۰ را مد نظر قرار می‌داد. در این زمان‌ها یا دقیق‌تر بین سال‌های ۱۵۴۵ تا ۱۵۶۳ شورایی بنام ترنت^۴ برای پاسخ‌گویی به سوالات، عقاید و اصول دین تشکیل گردید که قدمی در جهت سازمان‌دهی و توجه به احوال و عقاید مسیحی و تشکیلات کلیسا محسوب می‌شد.

در اجلاس شورای ترنت، موسیقی کلیسا نیز به عنوان یک اصل مهم و عمده مورد بررسی قرار گرفت. در این نشست، وضعیت ناپاک و غیرخالص هنر موسیقی، طرح شد که بی‌ارتباط با نظریات دزی دریوس

^۴ Council of Trent

کلیسای سنت پی‌یترو

اراسموس^۵ فاضل (حدود ۱۴۶۶-۱۵۳۶) نبود. او اعتراضی بدین مضمون را جهت بررسی تسلیم مقامات کرده بود: "ما یک نوع موسیقی تأثرال به عنوان موسیقی کلیسایی داریم که سرتاسر آن آشفته‌گی است و صداها گوناگون مملو از داد و فریاد، عرصه‌های آن را در بر گرفته است؛ به اعتقاد من، چنین چیزی نه در تأثر یونانی و نه در نمایشات رومی سابقه نداشته است... ملودی‌های گناه‌آلود عین دیگر جاهای غیرمقدس در کارهای موسیقی مذهبی نیز به گوش می‌رسد که شبیه رقص گمراهان، مسخرگان و لوده‌هاست."

این همه در اجلاس شورای موسیقی کلیسا مورد بحث و بررسی قرار گرفت و حاصل مباحث بدین شکل تنظیم شد که "در هر حال هر نوع وسیله‌ای جهت عبادت و ستایش از مواد دنیوی و این جهانی ساخته می‌شود که لاجرم موسیقی نیز مستثنی نمی‌تواند بود. اما موسیقی مذهبی به تن‌های دنیوی، سازهای پُر زرق و برق و خوانندگان تأثری نیازی ندارد و این امری نکوهیده به نظر می‌رسد." وجه دیگر اعتراض در مورد پُر سر و صدا بودن آثار موسیقی مذهبی نیز طرح شد که عده‌ای اعتقاد داشتند: "بعضی مدهای پیچیده پلی‌فونیک فهم تکست‌های مذهبی را دشوار می‌سازد، لذا خواهان جایگزینی موسیقی مونوفونیک و سرودهای گریگوری برای مس بودند، لیکن مقرر

^۵ Desiderius Erasmus

شد موسیقی کلیسا بیش از پیش تصنیف شود تا توان دیدن، اندیشیدن و غور و تعمق در مقدسات و فرامین خداوند رحمان را برای بندگان گناهکار فراهم کند. با این فرض که موسیقی، صرفاً نه برای لذتِ پوچ شنیدن، که برای ژرفنگری انسانِ مؤمن بکار گرفته شود.^۶

آرامش و صفای درونی و انعکاس تفکرات روحانی در کارهای پالسترینا، بازتاب تأثیرات و تأکیدات مذکور برای یک موسیقی معنوی بود. زیرا در طی قرن‌ها سردمداران کلیسا رعایت کردن قوانین مس‌های او را هم‌چون مدل‌هایی برای موسیقی مذهبی بر خود واجب دانستند. آرامش درونی، ملایمت و متانت انسانی و دیگر کیفیت‌های آسمانی و بی‌همتای این آثار، آن‌ها را از رقبای خود ممتاز می‌سازد. لذا امروزه نیز تکنیک‌های فعالِ استیلِ پالسترینا به عنوان یک مدل، مورد استفاده دانشجویان کنتراپوان قرار دارد. موسیقی پالسترینا ماندگار و همیشگی به نظر می‌رسد با آن که خواب ابدی، شخص او را به سال ۱۵۹۴ در ربود.

پاپ مارچل لوس دوم

مس پاپ مارچل لوس^۶ (۱۵۶۲-۱۵۶۳)

این مس یکی از مشهورترین مس‌های پالسترینا است که در بردارنده ایده‌ها و افکار بلند اوست. همچنین مورد تأیید شورایی است که مقرر کرده بود: "مس‌های پلی فونیک می‌بایست متمایز به سمت عبارات کاتولیک باشند" در عین حال ما امروزه می‌دانیم که این مس بیشتر در جهت پاسخ به خواهش شورا تصنیف شد تا ارائه‌دهنده

^۶ Pope Marcellus Mass

یک طرح روشن و واضح برای تکست‌های مذهبی باشد و در پایان به پاپ مارچل لوس دوم^۷، کسی که دوران حکمرانی کوتاه مدتی در ۱۵۵۵ داشته است، اهدا شد. در این زمان پالسترینا به عنوان یک خواننده در گروه کُر پاپ مشغول بود. مس پاپ مارچل لوس برای یک کُر آکاپللا^۸ (موسیقی کُرال بدون همراهی ساز) حاوی شش پارت، یک سوپرانو، یک آلتو، دو تنور و دو باس تصنیف شده است. در اینجا اولین بخش مس، به نام "کی‌ریه"^۹، «ای خداوند» مورد بررسی قرار می‌گیرد.

قسمت موسوم به موومان کی‌ریه دارای یک طرح پلی‌فونیک بسیار پیچیده و پرمایه است که در آن شش پارت صدای پیوسته، همانند و تقلیدی از یکدیگر، راه پریپیچ و خمی را می‌پیمایند که هنوز هم بعد از قرن‌ها بسیار زیبا

Pope Marcellus Mass

Giovanni Pierluigi da Palestrina

- Palestrina's masterpiece was a commissioned response to the Council of Trent that used the new rules without sacrificing the use of counterpoint.
- for full choir: SATTB
- 6 part polyphony mixed with moments of monophonic chant and homophony
- upper parts sung by boy sopranos or adult males with high voices
- frequent changes in texture and register
- strict attention to text declamation

مس پاپ مارچل لوس

^۷ Pope Marcellus II

^۸ A cappella

^۹ Kyrie

و شنیدنی است. آواهای موسیقی "آوه ماریای"^{۱۰} ژوسکن دوپر در مقایسه با این اثر، کوتاه و مختصر به نظر می‌آید زیرا در کی‌ریه، شش صدا، به کار گرفته شده که دو خط آوازی، بیشتر از چهار صوت "آوه ماریای" ژوسکن دوپره است. منحنی ظریف ملودی‌ها، روح و جوهره آواز گریگورین را تجلی می‌بخشد و نرمی و روانی، توانایی سرایش سهل و بی‌تکلف را القا می‌کند. خیزهای بالارونده سرآغاز بسیار متعادل و متوازن با شیب‌های پایین‌رو تدارک دیده شده‌اند.

موومان «کی‌ریه» در مس پاپ مارچل لوس دارای سه بخش است:

1. Kyrie eleison	۱. رحمت خداوند بر ما جاری باد
2. Christe eleison	۲. رحمت مسیح بر ما جاری باد
3. Kyrie eleison	۳. رحمت خداوند بر ما جاری باد

این تکست‌های کوتاه و کلمات مشخص با انواع متفاوت خط‌های ملودی در لحظات استغاثه، لابه و تمنا تکرار می‌شوند، ریتم روان تا پایان بخش بعدی، ادامه می‌یابد تا همه اصوات به اجرای آکوردهای ممتد پردازند، هر یک از سه بخش در این طرح، با بافتی ساده و بی‌پیرایه آغاز می‌شود و آنگاه دیگر صداها نیز به نوبت وارد می‌شوند؛ موسیقی پیوسته در حال افزایش به نظر می‌رسد که در پایان به شکوه و عظمت و غنای بی‌سابقه‌ای دست می‌یابد.

Missa Papæ Marcelli

KYRIE

Giovanni Pierluigi da PALESTRINA
(v. 1525-1594)

Cantus Ky - - - rie e - - - lei - - - son Ky - - - ric e - lei - - -

Altus Ky - - - rie e - - - lei - - - son Ky - - - rie e - - - lei - - -

Tenor I Ky - - - rie e - - - lei - - - son Ky - - - ric e - lei - - -

Tenor II Ky - - - ric e - - - lei - - - son Ky -

Bassus I Ky - - - rie e - - - lei - - - son

Bassus II Ky - - - rie e - - - lei - - - son

9
son Ky - - - ric e - - - lei - - - son Ky - - - ric e - - - lei - - - son Ky - - - ric e -
son Ky - - - ric e - - - lei - - - son Ky - - - ric e - - - lei - - - son Ky - - - ric e - lei - -
son Ky - - - ric e - lei - - - son Ky - - - ric e - lei - - - son Ky - - - ric e - lei - - -
- - - ric e - - - lei - - - son Ky - - - ric e - lei - - - son Ky -
Ky - - - ric e - lei - - - son Ky - - - ric e - lei - - - son Ky - - - ric e - lei - - -
Ky - - - ric e - lei - - - son Ky - - - ric e - lei - - - son Ky - - - ric e - lei - - -

17
lei - - - son Ky - - - ric e - lei - - - son
son Ky - - - ric e - lei - - - son Ky - - - ric e - lei - - - son
- son Ky - - - ric e - lei - - - son Ky - - - ric e - lei - - - son
- ric e - - - lei - - - son Ky - - - ric e - lei - - - son
- son Ky - - - ric e - lei - - - son Ky - - - ric e - lei - - - son
- - - son Ky - - - ric e - lei - - - son Ky - - - ric e - lei - - - son

25

Chri - ste e - - lei - - - son Chri - - - ste e - - - lei - - son Chri - ste e - lei - - - son
Chri - ste e - lei - - - son Chri - ste e - lei - son
Chri - ste e - - - lei - - - son Chri - ste e - lei - - son Chri -
Chri - ste e - - - lei - - - son Chri - ste e - lei - - - son Chri - ste

34

Chri - ste e - lei - - son Chri - - - ste e - - - lei - - - son Chri - ste e -
Chri - ste e - lei - - - son Chri - ste e - - - lei - - - son
- son Chri - ste e - lei - - - son Chri - ste e - lei - - - son Chri -
- ste e - lei - - - son Chri - ste e - lei - - - son Chri - - - ste e - lei - - - son Chri -
e - lei - - - son Chri - ste e - lei - - - son

43

- lei - - son Chri - ste e - - lei - - son Chri - ste e - - - lei - - - son
- son Chri - - - ste e - lei - - - son Chri - ste e - lei - son Chri - ste e - - - lei - - - son
e - lei - - - son Chri - - - ste e - lei - - - son
- ste e - lei - - son Chri - ste e - lei - - - son Chri - ste e - - - lei - - - son
- son Chri - - - ste e - lei - - - son Chri - - - ste e - lei - - - son
- - - son Chri - ste e - - - lei - - - son

52

Ky - - - rie e - - lei - - - son Ky - - - rie e - - lei - - - son

Ky - - - rie e - - lei - - - son Ky - - - rie e - - lei - - - son

Ky - - - - - rie e - lei - - - - - son Ky - - - - - rie e - lei - son Ky - - -

Ky - - - - - rie e - - - lei - - - - - son

Ky - - - - - rie e - - - lei - - - - - son

Ky - - - - - rie e - - - lei - - - - - son

61

- son Ky - - - rie e - - lei - son Ky - - - rie e - - lei - - - son

- - - - - rie e - - - lei - - - - - son Ky - - - - - rie e - lei - - - - - son

- son Ky - - - - - rie e - lei - - - - - son Ky - - - - - rie e - - - lei - - - - - son Ky - - - - - rie e - lei - - - - - son

Ky - - - - - rie e - - - lei - - - - - son Ky - - - - - rie e - - - lei - - - - - son

Ky - - - - - rie e - - - lei - - - - - son Ky - - - - - rie e - lei - - - - - son

69

- son Ky - - - - - rie e - lei - - - - - son Ky - - - - - rie e - lei - - - - - son

Ky - - - - - rie e - lei - - - - - son Ky - - - - - rie e - lei - - - - - son Ky - - - - - rie e - lei - - - - - son Ky - - - - - rie e - lei - - - - - son

- - - - - son Ky - - - - - rie e - lei - - - - - son Ky - - - - - rie e - lei - - - - - son

- - - - - son Ky - - - - - rie e - lei - - - - - son Ky - - - - - rie e - lei - son Ky - - - - - rie e - lei - - - - - son

Ky - - - - - rie e - lei - - - - - son Ky - - - - - rie e - lei - - - - - son Ky - - - - - rie e - lei - - - - - son

- - - - - son Ky - - - - - rie e - lei - - - - - son Ky - - - - - rie e - lei - - - - - son